

Aleksandra Lukasek

Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej
im. Alcide de Gasperi

aleksandra.lukasek@wsge.edu.pl

ORCID: orcid.org/0000-0001-7053-3521

Małgorzata Ostapińska

Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej
im. Alcide de Gasperi

osiak.osiak@gmail.com

DOI: doi.org/10.13166/ped/EHIM9806

**WIZERUNEK I ROLA NAUCZYCIELA EDUKACJI
PRZEDSZKOLNEJ I WCZESNOSZKOLNEJ
W OPINII RODZICÓW**

**IMAGE AND ROLE OF THE TEACHER CHILDREN
OF PRESCHOOL AND PRESCHOOL AGE
ACCORDING TO PARENTS' OPINION**

ABSTRACT

The article is devoted to the image and role of a preschool teacher and early childhood in the opinion of parents. The undertaken research efforts were aimed at answering the question: What is the image and role of a teacher in pre-school and early school education in the opinion of parents? In order to find out the parents' opinions, the diagnostic survey method was used in a group representing a selected population, which consisted of parents of children attending kindergarten and school – grades I-III. The child's intellectual, social, moral, cultural, and even physical development depends to a large extent on the teacher and his pedagogical skills and personal characteristics. The research confirmed the hypotheses.

STRESZCZENIE

Artykuł został poświęcony wizerunkowi i roli nauczyciela edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej w opinii rodziców. Podjęte starania badawcze miały na celu uzyskanie odpowiedzi na pytanie: Jaki jest wizerunek i rola nauczyciela w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej w opinii rodziców? W celu poznania opinii rodziców, zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, w grupie reprezentującej wybraną populację, którą stanowili rodzice dzieci uczęszczających do przedszkola i szkoły – klas I-III. Od nauczyciela i od jego umiejętności pedagogicznych i cech osobowych zależy w dużym stopniu rozwój dziecka w zakresie intelektualnym, społecznym, moralnym, kulturalnym, a nawet fizycznym. Badania potwierdziły postawione hipotezy.

KEYWORDS: *teacher, image, features, competences, skills, role, education, child*

SŁOWA KLUCZOWE: *nauczyciel, wizerunek, cechy, kompetencje, umiejętności, rola, edukacja, dziecko*

WPROWADZENIE

Wizerunek według Słownika języka polskiego PWN jest to „sposób, w jaki dana osoba lub rzecz jest postrzegana i przedstawiana” (Słownik Języka Polskiego, 1967 s. 1136). Pojęcie wizerunku określa się także jako podobiznę, portret, obraz wyobrażenie (J. Tokarski, 1980, s. 808).

W literaturze przedmiotu można znaleźć zarówno pojęcia „obraz” jak i również „wizerunek” nauczyciela, które nie są tożsame, ale nieznacznie różnią się od siebie. Zdaniem K. Żegnałki wizerunek nauczyciela formowany jest w oparciu o obserwację, a także proces myślenia i stanowi subiektywne odtworzenie własnych i cudzych spostrzeżeń, wyobrażeń, twierdzeń w odniesieniu do osobowości nauczyciela, która oparta jest o jego cechy osobowości, wiedzę i umiejętności: dydaktyczno-wychowawcze, organizacyjne, komunikacyjne, postawy, prezentowany system wartości oraz cechy wyglądu zewnętrznego. Wizerunek ma charakter subiektywny z uwagi na jego sposób powstawania, oparty o własne doświadczenia. Posiada również charakter dynamiczny, ponieważ ulega zmianom, które warunkowane są wieloma czynnikami takimi jak: pozycja nauczyciela w różnych okresach historycznych, jego status materialny. Wizerunek nauczyciela uzależniony jest także od środowiska, w którym jest

tworzony, jego nastawienia do samego zawodu nauczyciela i roli jaką odgrywa (K. Żegnałek, 2008, s. 37).

Zdaniem K. Żegnałka od samego nauczyciela zależy czy jego wizerunek będzie pozytywny czy też negatywny. W znaczącej mierze, dane podejście warunkuje stosunek emocjonalny uczniów do osoby nauczyciela, a także przedmiotu, który naucza oraz wpływa na motywację do uczenia się. Ma to znaczenie szczególnie w odniesieniu do nauczyciela dzieci edukacji początkowej. Dlatego też istotne jest, aby nauczyciel posługiwał się opiniami uczniów w celu modyfikowania i ulepszania swojego warsztatu pracy, by móc efektywnie na nich oddziaływać (K. Żegnałek, 2008, s. 38).

Wizerunek nauczyciela determinują takie czynniki jak jego osobowość, kwalifikacje, kompetencje zawodowe, praca dydaktyczna i stosunek do obowiązków. Badania nad wizerunkiem nauczyciela przedstawione przez M. i R. Radwiłowiczów wykazały, że oprócz wyżej wymienionych czynników istotną rolę odgrywają cechy zewnętrzne nauczyciela do których zaliczono elegancki, schludny i estetyczny wygląd (M. i R. Radwiłowiczowie, 1981, s. 38-39) – tak zwana miła powierzchowność.

Zdaniem M. i R. Radwiłowiczów wizerunek nauczyciela pierwszego etapu edukacji przedstawia się jako obraz serdecznego i kompetentnego przyjaciela dziecka. Materialnym wyrazem metodycznego przygotowania nauczyciela, w tym nauczyciela edukacji początkowej jest budowanie i ustawiczne wzbogacanie własnego warsztatu pedagogicznego, który niezwykle systematyzuje i ułatwia, a wręcz umożliwia pożądaną pracę dydaktyczno-wychowawczą. Wizerunek nauczyciela klas początkowych kształtuje się poprzez aspekt światopoglądowy i społeczno-moralny – własne zaangażowanie nauczyciela wyrosłe z osobistych doświadczeń i oparte na rzetelnym stosunku do swoich obowiązków (M. i R. Radwiłowiczowie, 1981, s. 292).

Wizerunek nauczyciela może być rozpatrywany w kontekście autorytetu. Łacińskie *auctoritas* określa – powagę i znaczenie oraz łączony jest z takimi pojęciami jak uznanie, szacunek, respekt, prestiż, wyższość, przewodnictwo, a także wpływ, władza, panowanie, przemoc i przymus. W świetle literatury przedstawionej przez J. Szempruch od autorytetu ogólnego wyodrębnia się autorytet pedagogiczny lub wychowawczy, wyrażony w interpersonalnym charakterze. O autorytecie decyduje sam nauczyciel, który w umiejętny

sposób przekazuje sugestie akceptowane przez uczniów ze zrozumieniem i zaufaniem, a uczniowie działają jako osoby współodpowiedzialne, które szanują i podziwiają nauczyciela, a jego zachowanie uważają za godne do naśladowania. Relacje między nauczycielem a uczniem budowane są na pozytywnych doświadczeniach i doznaniach, akceptacji i szukaniu dialogu. W ujęciu personalistycznym, autorytet nauczyciela może wynikać z cech osobowościowych nauczyciela przypisywanych przez uczniów (J. Szempruch, 2013, s. 120).

Zdaniem J. Szempruch pedagogiczne uzasadnienie znajduje autorytet nauczyciela, który pobudza inicjatywę i powoduje ekspansję u uczniów, ich zainteresowanie do samokształcenia i samowychowania, powodując w nich zadowolenie i radość, a dla samego nauczyciela stanowi źródło satysfakcji zawodowej. Natomiast każdy autorytet ograniczający rozwój uznawany jest za pseudoautorytet. Nauczyciel powinien pamiętać, że istotą tworzenia autorytetu są umiejętności docierania do ucznia, otwarcie się na niego (J. Szempruch, 2013, s. 122).

Na uwagę zasługuje również otoczenie nauczyciela. Obok jego wewnętrznych uwarunkowań mających wpływ na wizerunek i autorytet, w znacznym stopniu zależny od niego samego, należy wskazać uwarunkowania zewnętrzne. Składają się na nie – dominująca koncepcja pedagogiczna, ranga zawodu nauczyciela w społeczeństwie i ranga szkoły. Uwarunkowania te mogą wzmocnić lub osłabiać autorytet nauczyciela (J. Szempruch, 2013, s. 121).

Zdaniem K. Żegnałka wizerunek nauczyciela zależy w dużym stopniu od uczelni przygotowujących do tego zawodu. Odpowiedni dobór kandydatów na studia nauczycielskie, ich kształcenie i wychowywanie ma znaczący wpływ na to jakim będzie nauczycielem i w jaki sposób będzie postrzegany przez uczniów, rodziców, a także własne środowisko. W dużej mierze wizerunek nauczyciela pozostaje w ścisłym związku z rezultatami jego pracy oraz pozycją społeczną (K. Żegnałek, 2008, s. 209).

Nauczyciel to także osoba, która swój wizerunek buduje poprzez motywację do pracy i powinna zbudować wokół siebie autorytet, gdyż według A. Klim-Klimaszewskiej „Autorytetu narzucić, zapewnić ani obronić nie można. Ten nauczyciel przedszkola, który go nie posiada, nie powinien być nauczycielem” (cyt. za A. Klim-Klimaszewska, 2012, s. 164-165).

CECHY OSOBOWOŚCIOWE I CHARAKTERU NAUCZYCIELA DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM I WCZESNOSZKOLNYM

Problematyką osobowości początkowo zajmowali się psychologowie. Pierwsze polskie badania odnoszą się nie do osobowości lecz do „duszy” nauczyciela. Następnie po nich powstały prace o „instynkcie” nauczycielskim, „typie antropologicznym” nauczyciela, „talencie” nauczyciela, aż w końcu zaczęto zajmować się „osobowością” nauczyciela, rozumiejąc ją w różny sposób jako strukturę, w której przeważają czynniki biologiczne, psychologiczne, pedagogiczne czy też społeczne (W. Okoń, 1962, s. 11).

Rozważania nad osobowością doskonałego nauczyciela można znaleźć w Ustawie Komisji Edukacji Narodowej, a także w opracowaniu G. Piramowicza „Powinności nauczyciela”. Podstawę głębszą tych rozważań przyniósł początek XX wieku, w chwili rozwoju pedeutologii. Początkowo zakładano, że skuteczność pracy dydaktyczno-wychowawczej nauczyciela zależy od jego cech osobowości. Dlatego też upatrywano w osobowości nauczyciela cech, które stanowiły powodzenie w jego pracy ujmowanej jako powołanie i zwanej „miłością dusz ludzkich”, „kontaktowość”, „zdolność sugestywna” (K. Żegnałek, 2005, s. 334).

J. W. Dawid wskazał za najważniejszą cechę: miłość dusz ludzkich, a obok nich wymienił potrzebę doskonałości, poczucie odpowiedzialności i obowiązku, wewnętrzną prawdziwość, a także moralną odwagę. Porównując do zawodu architekta, lekarza stwierdził, iż „w żadnym zawodzie człowiek nie ma tak ogromnego znaczenia jak w zawodzie nauczyciela” (cyt. za W. Okoń, 1962, s. 42).

Pojęcie „talentu” w porównaniu z przedstawionymi wyżej pojęciami odnoszącymi się do osobowości nauczyciela stanowiło trwalsze określenie w pedeutologii, które do dnia dzisiejszego jest spotykane i stosowane. J. Żabiński o talencie wybitnego nauczyciela pisał już w 1956 roku, określając je jako pierwiastek, którego słowami nie da się wyrazić, przyrównując go do płaszczyzny twórczości artystycznej. S. Szuman przedstawił istotę talentu jako cały szereg cech psychicznych, a także fizycznych, które przy wykonywaniu przez osobę danych czynności, czy też wykonywanego zawodu są ze sobą

skoordynowane, nie mają charakteru wrodzonego i są nabywane w trakcie życia (S. Szuman, 1962, s. 99-100).

Natomiast Z. Mysłakowski określił talent pedagogiczny jako zespół cech osobowych, stanowiący psychofizyczne dyspozycje wrodzone, które można w sposób bardziej owocny wykorzystać w określonym wypadku, niż przy zajmowaniu się czymś innym. Stwierdził, iż powyższe dyspozycje, do których zaliczał żywość wyobraźni, instynkt rodzicielski, pobudliwość uczuć, ekstrawersję, a przede wszystkim kontaktowość sprzyjają zadaniom wychowawczym (cyt. za Z. Mysłakowski, 1962, s. 74-83).

Przedstawiając problematykę osobowości na uwagę zasługuje nawiązanie prof. M. Kreutza do poglądów J. W. Dawida. M. Kreutz w pracy „*Osobowość nauczyciela-wychowawcy*”, zwrócił uwagę na wieloznaczność wyrazu „osobowość” przedstawiając jego znaczenie w ujęciu:

- empirycznym – oznaczającym ogół dyspozycji psychicznych i fizycznych, przy czym dyspozycją jest np. pamięć, fantazja, pracowitość, zręczność, siła fizyczna;
- metafizycznym – oznaczającym już nie dyspozycje jednostki a coś w jednostce, np. jakaś jaźń, istota, dusza, substancje której są atrybutami, substrakt w którym one tkwią;
- normatywnym – oznaczającym poza dyspozycjami jednostki czy też jaźni – cechy, które zgodnie z wymaganiami danej etyki lub poglądu na świat, dana jednostka powinna posiadać.

M. Kreutz zadając sobie pytanie jakim powinien być nauczyciel stwierdził, że powinien być: *dobrym nauczycielem tzn. że powinien wywierać silny wpływ wychowawczy (...) wzbogacać ich wiedzę, zaszczepić w nich pewne poglądy, rozwijając ich zdolność (...) zmienić ich osobowość w pewien z góry określony sposób* (cyt. za M. Kreutz 1962, s. 139-150).

Dla S. Baleya kluczową cechą osobowości nauczyciela była zdatność wychowawcza, która stanowiłaby zbiór wszystkich cech dających możliwości i ułatwiających wychowanie. Twierdził, iż nauczyciel – wychowawca nie jest zbiorem pewnych cech, ale jest osobowością o swoistej.: „mniej lub więcej jednolitej strukturze” (cyt. za S. Baley, 1962, s. 229, 238).

Określając osobowość nauczyciela nie sposób nie przybliżyć długoletnich obserwacji M. Grzegorzewskiej, która wyróżniła postawy osobowości nauczycieli: wyzwalającego i hamującego. Przy czym nauczyciel wyzwalający oddziałuje na uczniów poprzez miłość, chęć niesienia pomocy i sympatię. Stwarza atmosferę pogody, życzliwości i ładu. Natomiast nauczyciel hamujący oddziałuje poprzez wydawane rozkazy uczniom, przymus, sankcje karne, a nastrój w jego obecności jest zimny i zachowanie mechanizowane (cyt. za: S. Wołoszyn, 2005 s. 335).

KOMPETENCJE NAUCZYCIELA EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ I WCZESNOSZKOLNEJ

Wykonywanie zawodu nauczyciela wymaga oprócz predyspozycji i cech osobowych odpowiedniego przygotowania, określanego przez współczesnych pedeutologów terminem „kompetencji” (K. Żegnałek, 2005, s. 338-340).

W celu określenia kompetencji nauczyciela warto przybliżyć jego termin, który ma charakter interdyscyplinarny, wielowymiarowy i pochodzi od łacińskiego słowa *competentia* oznaczającego odpowiedzialność oraz przydatność.

Definicję kompetencji przedstawiła M. Czerpaniak-Walczak, określając je jako harmonijną kompozycję wiedzy, sprawności, rozumienia oraz pragnienia (M. Czerpaniak-Walczak, 1997, s. 88).

Kompetencje rozumiane przez M. Dudzikową opisywane są jako zdolność do czegoś, zależną zarówno od znajomości wchodzących w nią umiejętności, sprawności i posługiwania się tą zdolnością (cyt. za M. Dudzikowa, 1994, s. 205).

Kształtowanie kompetencji nauczycielskich musi zawierać elementy, które dawałyby możliwości radzenia sobie w różnych, trudnych sytuacjach przez nauczyciela. Należy pamiętać, że od poziomu kompetencji nauczyciela uzależnione jest kształtowanie kompetencji wychowanka (cyt. za M. Dudzikowa, 1994, s. 341).

W literaturze pedagogicznej można spotkać się z różnymi klasyfikacjami kompetencji nauczycielskich, odwołującymi się do istoty zawodu nauczycielskiego, jego zadań, specyfiki i funkcji pełnionych przez nauczyciela.

Na szczególną uwagę zasługuje podział kompetencji przedstawiony przez W. Strykowskiego, według którego kompetencje nauczycielskie można podzielić na grupy odnoszące się do:

- treści nauczanego przedmiotu tzw. merytoryczne, koncentrujące się na warsztacie pracy nauczyciela i ucznia;
- obszarów wiedzy psychologiczno – pedagogicznej pozwalającej nauczycielowi odszukać podstawę teoretyczną do czynności diagnostycznych, wychowawczych i dydaktycznych;
- poznawania uczniów, a także ich środowiska przy wykorzystaniu właściwie dobranych metod, technik i narzędzi badawczych – kompetencje diagnostyczne;
- opracowywania programów, planów i projektów działań dydaktycznych i wychowawczych – tak zwane kompetencje w dziedzinie planowania i projektowania;
- tworzenia wiedzy na temat istoty, zasad, a także metod i środków procesu kształcenia – kompetencje dydaktyczno-metodyczne;
- umiejętności efektywnego nadawania i odbierania – kompetencje komunikacyjne;
- organizowania warsztatu pracy nauczyciela i ucznia w kwestiach mediów i technologii informatycznych, procedur postępowania, wyposażenia i urządzenia szkoły – kompetencje medialne i techniczne;
- kontroli i oceny osiągnięć uczniów, a także jakościowym pomiarem pracy szkoły – kompetencje nazwane diagnozą edukacyjną;
- działań o charakterze projektowym i oceniającym – kompetencje dotyczące projektowania i oceny programów oraz podręczników szkolnych;
- koncepcji nauczania twórczego – kompetencje autoedukacyjne, związane z rozwojem zawodowym (cyt. za W. Strykowski, 2007, s. 9-84).

UMIĘTNOŚCI NAUCZYCIELA EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ I WCZESNOSZKOLNEJ

Według definicji sformułowanej przez Z. Chlewińskiego umiejętność to „dyspozycja do efektywnego wykonania zespołu zorganizowanych czynności poznawczych czy poznawczo-motorycznych mających na celu zrealizowanie określonego, zwykle założonego zadania” (Z. Chlewiński, 1991, s. 164.)

A jakimi umiejętnościami powinien wykazywać się nauczyciel. To przede wszystkim umiejętność dydaktyczna, które są wyrazem efektywności pracy nauczyciela. Umiejętności nauczyciela można rozpatrywać w kategoriach pięciu głównych obszarów takich jak:

- działania;
- kierowania zajęciami;
- treści kształcenia;
- czynności i zadań;
- zachowań werbalnych (E. Szadzińska, 2001, s. 23).

M. Maciaszek umiejętność dydaktyczną określił jako zdolność do działania, co w praktyce oznacza stosowanie odpowiednich sposobów i środków dydaktycznych w zmieniającej się sytuacji pedagogicznej (M. Maciaszek, 1965, s. 62).

Natomiast J. Jakóbowski na podstawie analizy pedagogicznej koncepcji przedstawił następujące umiejętności dydaktyczne:

- określanie celów i zadań działania;
- planowanie, gromadzenie oraz przygotowywanie do zajęć materiałów rzeczowych;
- ustalanie i przygotowanie środków dydaktycznych;
- zastosowanie zaplanowanego materiału;
- indywidualizacja pracy wychowanków;
- wielostronne i bezstronne ocenianie uczniów;
- zaznajamianie uczniów z najbardziej wszechstronnymi metodami samodzielnego pogłębiania wiedzy (cyt. za M. Maciaszek, 1965, s. 62).

Przedstawiony przez M. Maciaszek i J. Jakóbowskiego sposób ujmowania umiejętności odnosi się do działania.

Istotne podejście do umiejętności nauczyciela wykazał Ch. Kyriacou odnosząc się, nie do wyobrażeń jaki powinien być nauczyciel, ale od tego co robi i robić powinien. Przedstawił siedem kluczowych umiejętności obejmujących kwestie:

- planowania i przygotowania – umiejętność definiowania celów danej jednostki lekcyjnej, ustalenia umiejętności, które uczniowie mają opanować do końca lekcji i wybór najkorzystniejszych środków do osiągnięcia tych celów;
- realizacji jednostki lekcyjnej – umiejętności niezbędne do efektywnego włączania uczniów w proces nauki;
- kierowania lekcją – umiejętności kierowania lekcją i organizowania aktywności poznawczej uczniów podczas zajęć w sposób utrzymujący ich koncentrację, aktywny udział oraz zainteresowanie;
- klimatu klasy – umiejętności potrzebne do stworzenia i utrzymywania pozytywnych postaw uczniów, a także ich motywacji do aktywnego udziału w trakcie zajęć;
- dyscypliny – umiejętności niezbędne do osiągnięcia i utrzymania porządku, a także rozwiązywania problemów w odniesieniu do niepożądanych zachowań uczniów;
- oceniania osiągnięć uczniów – umiejętności ocenia uczniów ukierunkowane na udzielanie pomocy uczniom w ich rozwoju (oceniające formatywne) i rejestrowanie osiągnięć oraz formułowanie ocen w odniesieniu do danych związanych z wynikami procesu kształcenia (oceniające sumatywne);
- refleksji nad własną pracą i ewaluację – umiejętności potrzebne do oceniania własnej pracy pedagogicznej w celu jej doskonalenia (cyt. za J. Průcha, 2006, s.308).

PROCEDURA BADAWCZA

W niniejszej pracy w celu poznania opinii rodziców na temat wizerunku i roli nauczyciela edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej poproszono rodziców dzieci uczęszczających do różnych placówek przedszkolnych oraz dzieci klas I-III szkół podstawowych, którzy stanowili grupę 80 uczestników

badania o wypełnienie kwestionariusza ankiety. W badaniu wzięło udział 53 mam i 27 ojców.

Problemem głównym było uzyskanie odpowiedzi na pytanie:

Jaki jest wizerunek i rola nauczyciela w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej w opinii rodziców?

Do powyższego problemu postawiono pytania szczegółowe:

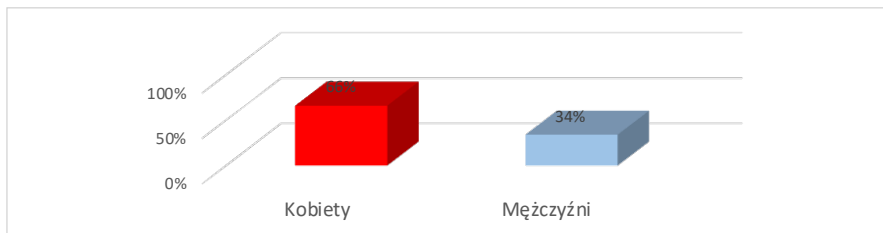
1. Co się składa na wizerunek nauczyciela w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej w opinii rodziców?
2. Jakie czynniki decydują o wizerunku nauczyciela w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej w opinii rodziców?
3. Jakie cechy osobowe powinien posiadać nauczyciel dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w opinii rodziców ?
4. Jakie cechy charakteru powinien posiadać nauczyciel dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w opinii rodziców ?
5. Jakie kompetencje zawodowe powinien posiadać nauczyciel edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej w opinii rodziców ?
6. Jakie umiejętności wychowawcze powinny cechować nauczyciela edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej w opinii rodziców ?
7. Jaką rolę ma do spełnienia nauczyciel w edukacji dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w opinii rodziców ?

W celu uzyskania odpowiedzi na postawione problemy badawcze sformułowano następujące hipotezy robocze:

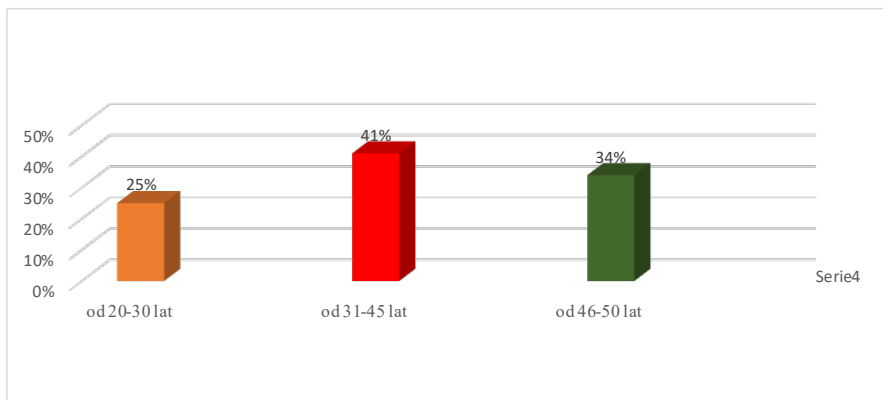
1. Na wizerunek nauczyciela w opinii rodziców składa się jego osobowość, kwalifikacje, kompetencje, stosunek do obowiązków, praca dydaktyczna.
2. Czynnikiem wpływającym na wizerunek nauczyciela w opinii rodziców jest: autentyczność, otwartość, spójność z wyznawanymi przez nauczyciela wartościami, komunikacja werbalna i pozawerbalna, a także wygląd zewnętrzny – ubiór.
3. Cechy osobowe jakie powinien posiadać nauczyciel dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w opinii rodziców to: przyjazny stosunek do uczniów, sprawiedliwość, opiekuńczość, empatia, otwartość i wrażliwość na potrzeby oraz oczekiwania dziecka.

4. Najistotniejszymi cechami charakteru nauczyciela dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w opinii rodziców to: serdeczność, życzliwość, cierpliwość, poczucie humoru, wyrozumiałość, komunikatywność.
5. Kluczowe kompetencje zawodowe nauczyciela dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w opinii rodziców to: kompetencje merytoryczne, psychologiczno – pedagogiczne, diagnostyczne, kompetencje w dziedzinie planowania i projektowania, dydaktyczno-metodyczne oraz komunikacyjne.
6. Umiejętnościami wychowawczymi jakimi powinien wykazywać się nauczyciel dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w opinii rodziców to: dobra komunikacja, umiejętność zachęcania dziecka do współpracy i pomocy, umiejętność twórczego spędzania czasu z dzieckiem, zabaw z dzieckiem, stworzenie klimatu podczas zajęć – odpowiednia motywacja, włączanie dziecka do procesów do nauki i utrzymywanie koncentracji dziecka oraz ocenianie dzieci ukierunkowane na udzielanie im pomocy w ich rozwoju.
7. Rola nauczyciela dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w opinii rodziców łączy się z odpowiedzialnością za rozwój intelektualny, emocjonalny, społeczny, kulturowy i fizyczny dziecka. Nauczyciel pełni rolę wychowawcy, przekaziciela wiedzy i opiekuna.

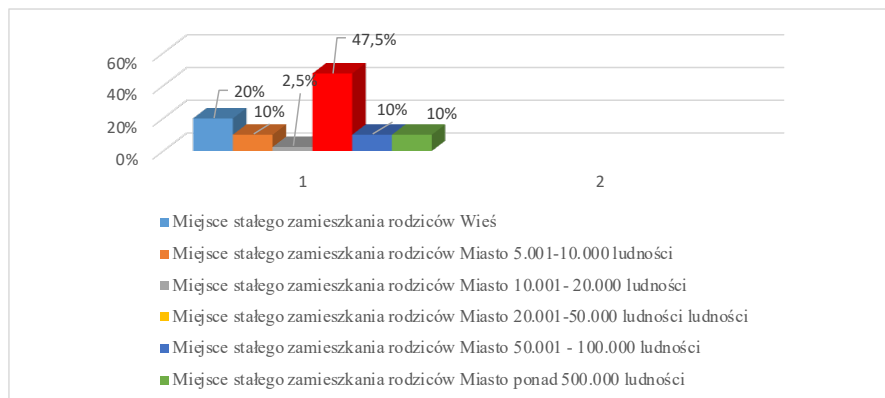
Poniższe tabele zawierają dane dotyczące struktury płci, wieku, miejsca zamieszkania, miejsca przedszkola i szkoły, do której uczęszcza dziecko, a także odpowiedzi zawartych w pytaniach kwestionariusza ankiety.

WYKRES 1. Struktura płci rodziców

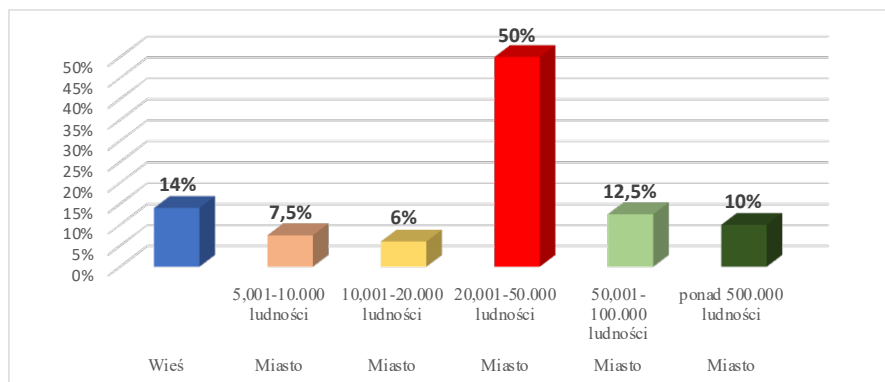
Dane zebrane w tabeli nr 1 dotyczą struktury płci badanych osób. Jest to 66 % kobiet oraz 34 % mężczyzn.

WYKRES 2. Wiek badanych rodziców

Dane przedstawione na wykresie dotyczą wieku ankietowanych rodziców. Jest to 41 % rodziców w wieku od 31 do 45 lat, 34 % rodziców w wieku od 46 do 50 lat i 25% rodziców w wieku od 20 do 30 lat.

WYKRES 3. *Miejsce stałego zamieszkania rodziców*

Dane przedstawione na wykresie odnoszą się do miejsca zamieszkania ankietowanych rodziców. Jest to 47,5 % rodziców zamieszkujących w mieście o liczbie mieszkańców od 20.001 – 50.000, 20% rodziców zamieszkujących na wsi, 10% rodziców zamieszkujących w miastach o liczbie ludności od: 5.001 – 10.000, 50.001 – 100.000 i ponad 500.000 ludności oraz 2,5% rodziców zamieszkujących w mieście o liczbie mieszkańców od 10.001 do 20.000.

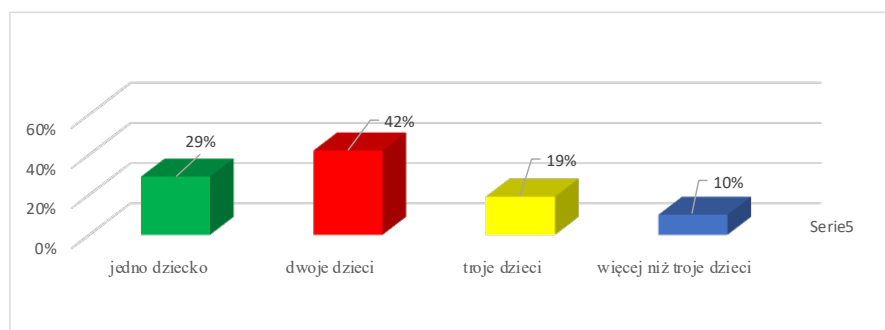
WYKRES 4. *Miejsce placówki oświatowej (przedszkole/szkoła), do której uczęszcza dziecko*

Dane przedstawione na wykresie dotyczą miejsca placówki oświatowej (przedszkole/szkoła), do której uczęszcza dziecko ankietowanych rodziców.

Jest to 50% rodziców, których placówka oświatowa znajduje się w mieście o liczbie mieszkańców od 20.001 do 50.000, 14% rodziców, których przedszkole bądź szkoła znajduje się na wsi, 12,5% rodziców, których placówka znajduje się w mieście o liczbie mieszkańców od 50.001 – 100.000, 10% rodziców, których placówka znajduje się w mieście o liczbie mieszkańców ponad 500.000 ludności, 7,5% rodziców, których placówka znajduje się w mieście o liczbie ludności od 5.001 – 10.000 i 6% rodziców, których przedszkole bądź szkoła znajduje się w mieście o liczbie ludności od 10.000 do 20.000.

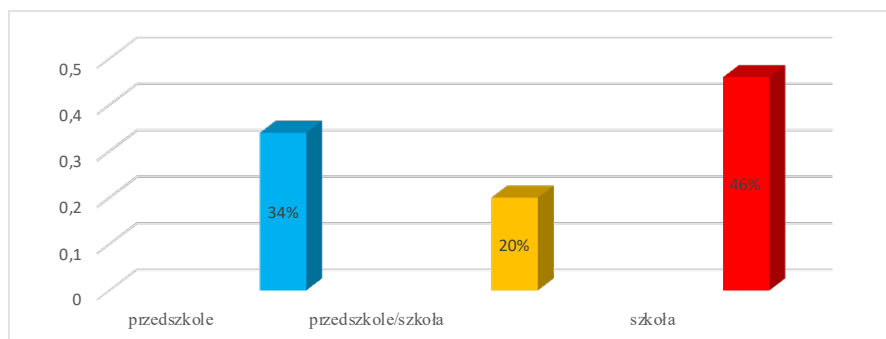
WYNIKI BADAŃ

WYKRES 5. Ilość dzieci ankietowanych rodziców, które uczęszczają do placówki oświatowej

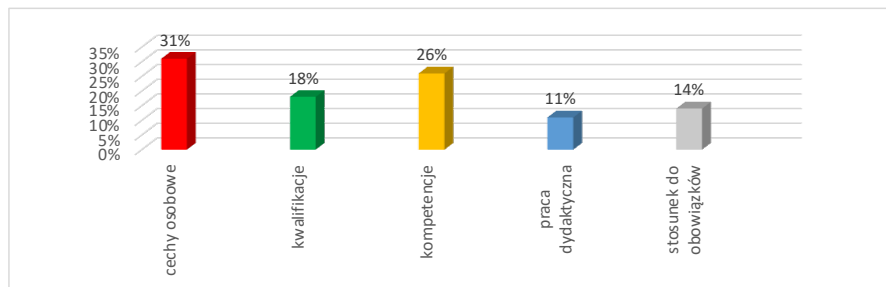
Dane przedstawione na wykresie dotyczą ilości dzieci ankietowanych rodziców, które uczęszczają do placówki oświatowej (przedszkole/szkoła). Jest to 42% rodziców, którzy mają dwójkę dzieci, 29% rodziców, którzy mają jedno dziecko, 19% rodziców, którzy mają trójkę dzieci i 10% rodziców, którzy mają więcej niż troje dzieci.

WYKRES 6. Placówka oświatowa (przedszkole/szkoła), do której uczęszcza dziecko ankiowanego rodzica

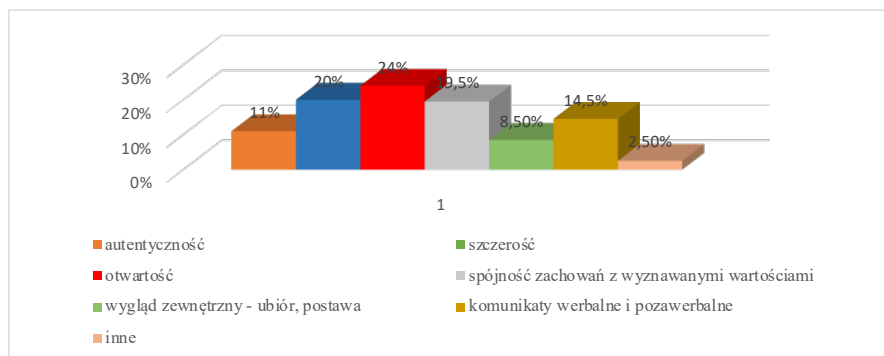
Dane przedstawione na wykresie odnoszą się do typu placówki oświatowej do której uczęszczają dzieci ankiowanych rodziców. Jest to 46% rodziców, których dzieci uczęszczają do szkoły, 34% rodziców, których dzieci uczęszczają do przedszkola i 20% rodziców, których dzieci uczęszczają do przedszkola i szkoły – dotyczy rodziców, którzy posiadają dwoje lub więcej dzieci.

WYKRES 7. Dane dotyczące opinii rodziców odnoszące się do spostrzeżenia przez nich kluczowych determinantów w kształtowaniu wizerunku nauczyciela

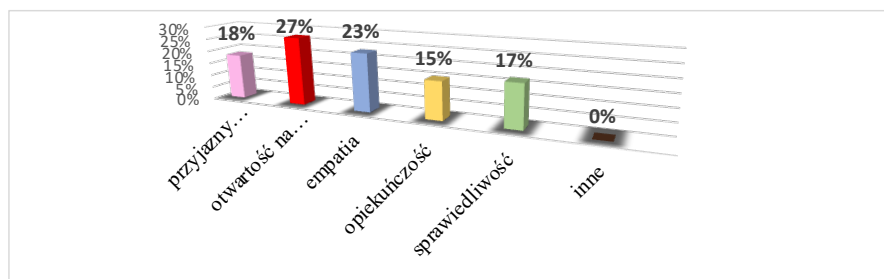
Z danych na wykresie wynika że kluczowe determinanty w kształtowaniu wizerunku nauczyciel to cechy osobowe nauczyciela – aż 31% rodziców wybrało ten czynnik, kompetencje nauczyciela wskazało 26% rodziców, następnie kwalifikacje – 18% rodziców, 14% ankiowanych rodziców wskazało stosunek do obowiązków oraz 11% rodziców uznało pracę dydaktyczną.

WYKRES 8. Dane dotyczące opinii rodziców na temat najistotniejszych czynników decydujących o wizerunku nauczyciela

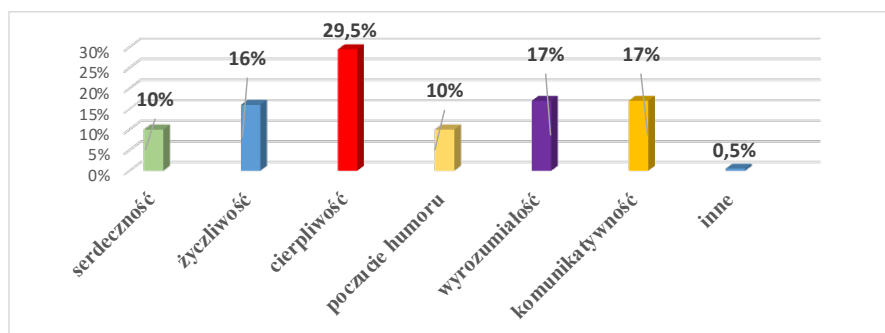
Dane na wykresie przedstawiają czynniki decydujące o wizerunku nauczyciela. Z analizy tych danych wynika, że rodzice jako najistotniejsze czynniki, stanowiące o wizerunku nauczyciela wskazali: otwartość – 24% rodziców, szczerłość – 20% rodziców, spójność zachowań z wyznawanymi wartościami – 19,5 % rodziców, komunikaty werbalne i pozawerbalne – 14,5 % rodziców, autentyczność – 11% rodziców. Poniżej rodzice uplasowali jako czynnik decydujący o wizerunku nauczyciela jego wygląd zewnętrzny – ubiór, postawę – 8,5% odpowiedziało rodziców. 2,5% rodziców udzieliło odpowiedzi wskazując, że według ich opinii czynnikami decydującymi o wizerunku nauczyciela stanowią: wiedza i umiejętność jej przekazania, radosne, pozytywne usposobienie, stosunek do dziecka, a także zaangażowanie.

WYKRES 9. Dane dotyczące oceny rodziców w zakresie niezbędnych cech osobowych nauczyciela w edukacji dzieci

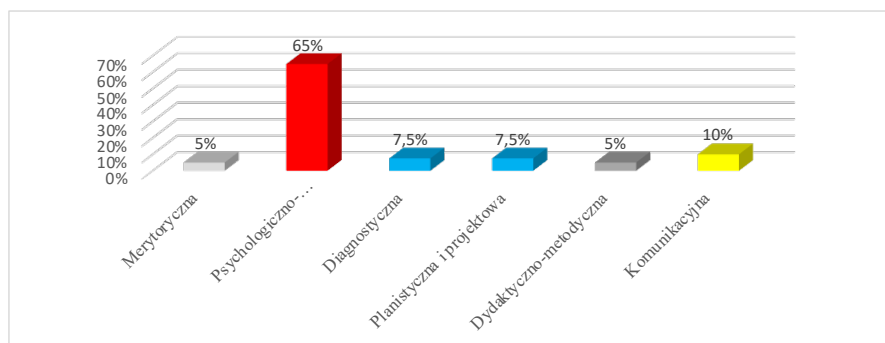
Dane na wykresie wykazują, że najbardziej pożądanymi przez rodziców cechami osobowymi nauczyciela edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej są: otwartość na potrzeby dziecka – 27% rodziców wskazało tę cechę, empatia – 23 % odpowiedziało rodziców, przyjazny stosunek do dziecka – 18% odpowiedziało rodziców, sprawiedliwość – 17% odpowiedziało rodziców i 15% rodziców wskazało opiekuńczość jako niezbędną cechę osobową nauczyciela.

WYKRES 10. Dane dotyczące oczekiwanych przez rodziców cech charakteru, którymi powinien wyróżniać się nauczyciel w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym

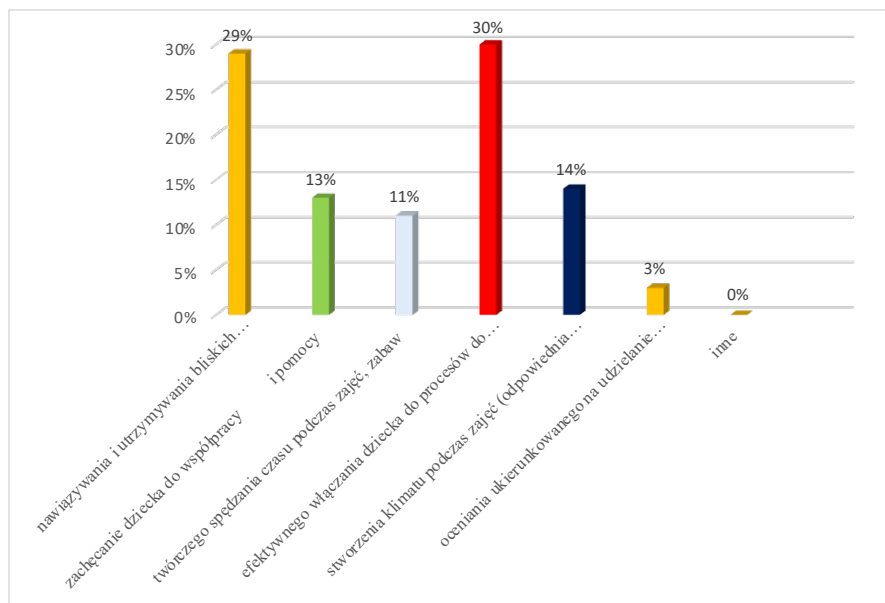
Dane na wykresie w przedstawiają oczekiwania rodziców odnoszące się do istotnych cech charakteru nauczyciela w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Z analizy tych danych wynika, że jako najistotniejszą cechę charakteru rodzice uznali cierpliwość – aż 29,5 % rodziców zaznaczyło tę odpowiedź. Wyrozumiałość i komunikatywność zaznaczyło 17% rodziców, życzliwość – 16% rodziców, serdeczność i poczucie humoru – 10% rodziców uznało te cechy. 0,5% ankietowanych rodziców wskazało jako – inne – istotną cechę charakteru „dobroć”.

WYKRES 11. Dane dotyczące najważniejszej kompetencji nauczyciela w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w opinii rodziców

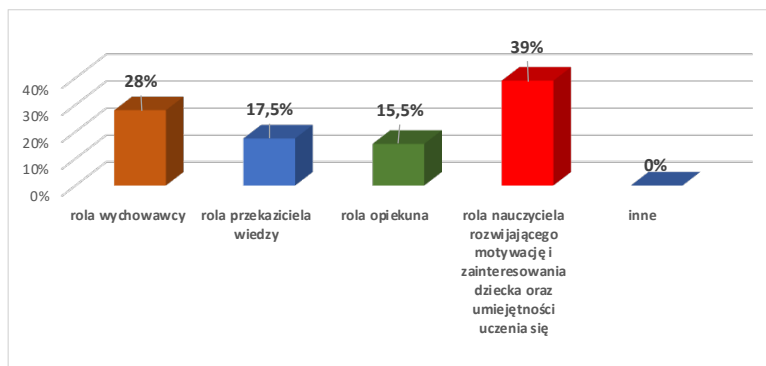
Dane przedstawione na wykresie przedstawiają kompetencję nauczyciela, którą rodzice uznali jako najważniejszą. Analiza wyników wykazała, iż kompetencją, którą powinien wyróżniać się nauczyciel w opinii rodziców jest kompetencja psychologiczno-pedagogiczna odnosząca się do wiedzy z zakresu psychologii rozwojowej i wychowawczej, którą potrafi wykorzystać nauczyciel. Kompetencję tę wskazało, aż 65 % ankietowanych rodziców. Jako kolejną kluczową kompetencję uznali rodzice – kompetencję komunikacyjną – 10% rodziców udzieliło w ten sposób odpowiedzi. Na tym samym poziomie, bo – 7,5% rodziców wskazało kompetencje: diagnostyczne i planistyczno – projektowe. Najniżej rodzice ocenili jako najważniejszą kompetencję nauczyciela: kompetencje merytoryczne i kompetencje dydaktyczno – metodyczne – tylko 5 % ankietowanych rodziców wskazało te kompetencje.

WYKRES 12. Dane odnoszące się do opinii rodziców w zakresie przedstawienia umiejętności jakimi powinien wykazywać się nauczyciel dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym

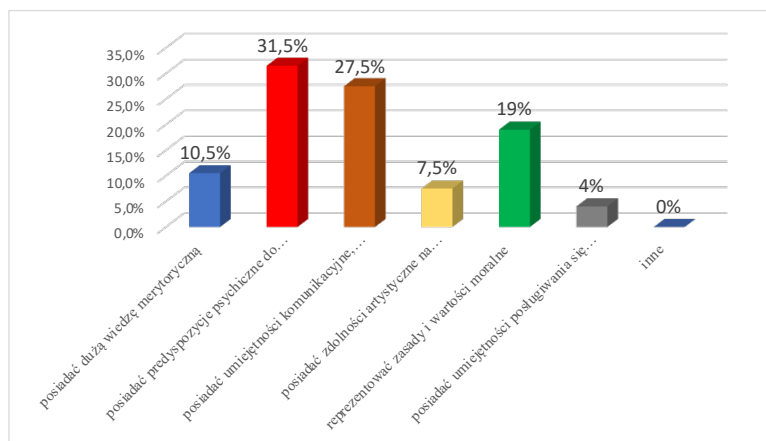
Dane przedstawione na wykresie wskazują na dwie kluczowe umiejętności jakimi powinien wykazywać się nauczyciel dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym i są nimi: umiejętność efektywnego włączania dziecka do procesów do nauki i utrzymywania jego koncentracji – 30% rodziców wytypowało tę umiejętność. Jako drugą, bo 29% rodziców wskazało umiejętność nawiązywania i utrzymywania bliskich kontaktów z dzieckiem – dobra komunikacja. Kolejnymi umiejętnościami jakimi powinien wykazywać się nauczyciel w opinii rodziców są: umiejętność stworzenia klimatu podczas zajęć (odpowiednia motywacja) – 14% odpowiedziało rodziców, umiejętność zachęcania dziecka do współpracy i pomocy – 13% odpowiedziało rodziców, umiejętność twórczego spędzania czasu podczas zajęć, zabaw – 11% odpowiedziało rodziców. Jako za najmniej istotną umiejętność uznali rodzice umiejętność oceniania ukierunkowanego na udzielanie pomocy dziecku – tylko 3% rodziców wytypowało tę umiejętność.

WYKRES 13. Dane dotyczące roli jaką ma do spełnienia nauczyciel w edukacji dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w opinii rodziców

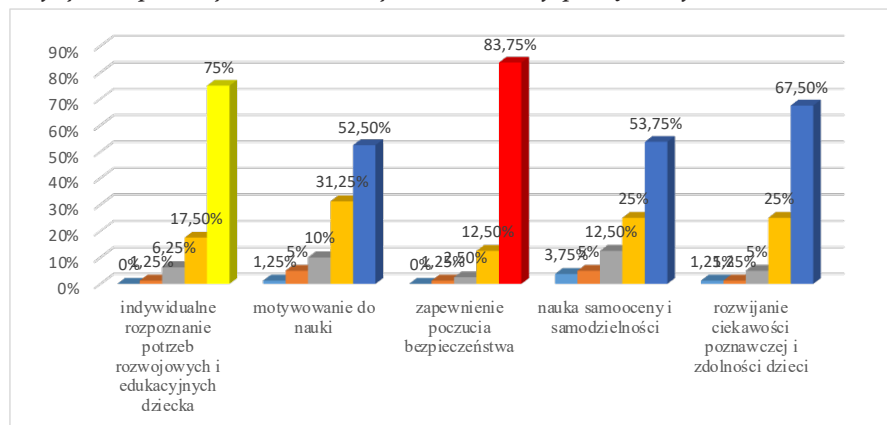
Dane na wykresie przedstawiają opinię rodziców na temat roli nauczyciela. 39 % ankietowanych rodziców uznało jako najważniejszą rolę do spełnienia przez nauczyciela dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym – rolę nauczyciela rozwijającego motywację i zainteresowania dziecka oraz umiejętności uczenia się. Kolejnymi rolami upatrywanymi wobec nauczyciela są role: wychowawcy – 28% odpowiedziało rodziców, przekaziciela wiedzy – 17,5% odpowiedziało rodziców i 15% rodziców widzi konieczność pełnienia przez nauczyciela roli opiekuna.

WYKRES 14. Dane odnoszące się do opinii rodziców na temat niezbędnych wymagań wobec nauczyciela edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej

Dane na wykresie wykazują, że rodzice widzą potrzebę stawiania wymagań wobec nauczycieli. Według ich oceny nauczyciel powinien posiadać predyspozycje psychiczne do pracy z dzieckiem – aż 31,5 % rodziców uznało tę konieczność. Jako kolejne niezbędne wymagania wobec nauczyciela rodzice wymienili: umiejętności komunikacyjne, nawiązywania kontaktów – 27,5 % rodziców wskazało te wymagania, reprezentowanie zasad i wartości moralnych – 19% rodziców wskazało te wymagania, posiadania dużej wiedzy merytorycznej – 10,5% rodziców wskazało te wymagania, posiadania zdolności artystycznych na poziomie pozwalającym na swobodną naukę muzyki, plastyki i techniki – 7,5 % rodziców wskazało te wymagania. Jako najmniej istotne oczekiwania wobec nauczyciela rodzice uznali potrzebę posiadania przez nauczyciela umiejętności posługiwania się technologiami informacyjnymi – tylko 4 % rodziców wskazało te wymagania, jako niezbędne.

WYKRES 15. Dane dotyczące oceny rodziców w skali od 1 (najniższa) do 5 (najwyższa) potrzeby działań nauczyciela w edukacji początkowej

Dane na wykresie przedstawiają opinię rodziców na temat najistotniejszych działań nauczyciela w edukacji początkowej. Przy tym pytaniu rodzice mieli możliwość oceny od 5 jako najwyższej oceny do 1 jako najniższej oceny. Z powyższej analizy wynika, że rodzice najwyżej ocenili zadanie: „zapewnienia poczucia bezpieczeństwa” – najwyżej oceniło je, aż 83,75% oraz „indywidualne rozpoznanie potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dziecka” – 75 %. Najniżej rodzice ocenili, bo 3,75% – naukę samooceny i samodzielności.

Ostatnie trzy zagadnienia w kwestionariuszu ankiety stanowiły pytania otwarte, w których zwrócono się z prośbą do ankietowanych rodziców o podanie odpowiedzi na nie:

1. W jaki sposób powinno następować budowanie przyjaznych relacji przez nauczyciela z dzieckiem w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym?
2. Czego nie powinno akceptować się w zachowaniu nauczyciela?
3. Jaką radę warto dać nauczycielowi, aby stawiane przed nim zadania realizował jak najlepiej?

W odpowiedzi na pierwsze pytanie w jaki sposób powinno następować budowanie przyjaznych relacji przez nauczyciela z dzieckiem, rodzice najczęściej wskazywali, że poprzez zabawę i gry zachęcające dziecko do nawiązywania dialogu. Zdaniem rodziców nauczyciel powinien wykazywać się w kontaktach z dzieckiem otwartością, ciepłym, przyjaznym podejściem do dziecka, okazywaniem mu sympatii, szczerym zainteresowaniem i analizą sytuacji dziecka. Również rodzice zwrócili uwagę na potrzebę zapewnienia dziecku poczucia bezpieczeństwa, motywowania oraz podnoszenia samooceny dziecka. Jako istotną kwestię w budowaniu wzajemnych relacji wskazali potrzebę zapewnienia dostatecznie dużo poświęconego czasu dziecku, prowadzenia z nim spokojnym, zachęcającym tonem rozmów na tematy, które interesują dziecko. Ponadto rodzice stwierdzili, że dobre relacje zbuduje się podczas zajęć dydaktycznych, kiedy będą przeplatane z zajęciami relaksacyjnymi i krótką gimnastyką. Dla większości rodziców nauczyciel w kontaktach powinien podchodzić do każdego dziecka i jego potrzeb w sposób indywidualny.

Na pytanie odnoszące się do pamięci rodziców jako dzieci, zwrócono się o odpowiedź czego nie powinno akceptować się w zachowaniu nauczyciela. Znaczna część rodziców podała jako nieakceptowalne zachowanie nauczyciela – niesprawiedliwość i faworyzowanie określonej grupy uczniów. Ponadto rodzice podali:

- wybuchy złości nauczyciela;
- krzyk, podniesiony ton głosu;
- traktowanie przedmiotowo ucznia;
- oschłość, obojętność wobec dziecka;

- ciągle niezadowolone i narzekanie;
- poniżanie;
- niekonsekwencję;
- brak szacunku dla dziecka i jego praw;
- surowe traktowanie;
- udowadnianie, że uczeń nic nie wie i nie umie;
- stwarzanie poczucia zagrożenia;
- przemocy;
- ignorowanie dobra ucznia;
- nie docenianie wkładu włożonej pracy przez ucznia;
- braku odpowiedniego stosunku do obowiązków;
- żartów z uczniów.

Na ostatnie otwarte pytanie, w którym zwrócono się z prośbą o podanie rady nauczycielowi, aby swoje zadania wykonywał jak najlepiej, ankietowani rodzice odpowiedzieli w następujący sposób:

- słuchaj i reaguj;
- panuj nad negatywnymi emocjami;
- bądź cierpliwy, spokojny i wyrozumiały dla dziecka;
- bądź otwarty na potrzeby ucznia, oceniaj sprawiedliwie, nigdy nie poniżaj;
- bądź radosny, chwal nawet za drobny sukces dziecka;
- bądź kreatywny i nie działaj szablonowo;
- wykazuj się poczuciem humoru;
- dobrze przygotuj się do zajęć;
- bądź konsekwentny i stanowczy;
- bądź empatyczny;
- zwracaj uwagę na zainteresowania i predyspozycje dziecka – bądź obserwatorem;
- bądź pomocny;
- bądź sprawiedliwy i traktuj dzieci bez uprzedzeń.

W wielu odpowiedziach ankietowanych rodziców przeważało stanowisko, że zawód nauczyciela powinien być traktowany z pasją i misją, a nauczyciel,

żeby dobrze mógł wykonywać swoje obowiązki musi lubić dzieci, chcieć z nimi przebywać, bezinteresownie im pomagać, troszczyć się o nie, a także ciągle podnosić swoje kompetencje i umiejętności, aby rozpoznawać już na wczesnym etapie życia potrzeby dziecka, jego zainteresowania i je rozwijać. Dobry nauczyciel powinien cieszyć się zaufaniem nie tylko dzieci, ale również ich rodziców.

Jak wynika z opisów rodziców nauczyciel dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym powinien wykazywać się miłością do dzieci, a z pracy z nimi czerpać wiele satysfakcji i radości.

WNIOSKI

Analiza zgromadzonych wyników z przeprowadzonych badań pozwoliła na potwierdzenie postawionych hipotez i przedstawia się następująca:

1. Na wizerunek nauczyciela w opinii rodziców składa się jego osobowość, kwalifikacje, kompetencje, stosunek do obowiązków, praca dydaktyczna. Hipoteza ta potwierdzona została badaniami. Rodzice przy tym pytaniu jako najważniejszy czynnik wskazali cechy osobowe, następnie kompetencje, kwalifikacje, stosunek do obowiązków. Praca dydaktyczna znalazła się w opinii rodziców na najniższym miejscu.

2. Czynnikiem wpływającym na wizerunek nauczyciela w opinii rodziców jest: autentyczność, otwartość, spójność z wyznawanymi przez nauczyciela wartościami, komunikacja werbalna i pozawerbalna, a także wygląd zewnętrzny – ubiór.

Hipoteza ta potwierdzona została badaniami. Rodzice uznali przy tym pytaniu, że przede wszystkim czynnikiem decydującym o wizerunku nauczyciela jest jego otwartość. Na drugim miejscu podali – szczerść nauczyciela i kolejno: spójność zachowań z wyznawanymi wartościami, komunikaty werbalne i pozawerbalne, autentyczność. Dla rodziców okazał się najmniej istotny wygląd zewnętrzny nauczyciela, jego ubiór i postawa.

3. Cechy osobowe jakie powinien posiadać nauczyciel dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w opinii rodziców to: przyjazny stosunek do uczniów, sprawiedliwość, opiekuńczość, empatia, otwartość i wrażliwość na potrzeby oraz oczekiwania dziecka.

Hipoteza ta potwierdzona została badaniami. Przy tym pytaniu rodzice również uznali otwartość na potrzeby dziecka jako najważniejszą cechę osobową. Następnie podali empatię, przyjazny stosunek do dzieci, opiekuńczość i sprawiedliwość.

4. Najistotniejszymi cechami charakteru nauczyciela dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w opinii rodziców to: serdeczność, życzliwość, cierpliwość, poczucie humoru, wyrozumiałość, komunikatywność.

Hipoteza ta została potwierdzona badaniami. Zdaniem rodziców nauczyciel dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym powinien cechować się cierpliwością, a następnie wyrozumiałością i komunikatywnością oraz życzliwością. Na tym samym miejscu rodzice uplasowali cechy charakteru nauczyciela takie jak: serdeczność i poczucie humoru. Rodzice przy tym pytaniu wskazali jeszcze inną cechę charakteru – dobroć.

5. Kluczowe kompetencje zawodowe nauczyciela dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w opinii rodziców to: kompetencje merytoryczne, psychologiczno-pedagogiczne, diagnostyczne, kompetencje w dziedzinie planowania i projektowania, dydaktyczno-metodyczne oraz komunikacyjne.

Hipoteza ta została potwierdzona badaniami. Rodzice przy tym pytaniu wskazali jako kluczowe kompetencje zawodowe nauczyciela: psychologiczno-pedagogiczne – odnoszące się do wiedzy nauczyciela z zakresu psychologii rozwojowej i wychowawczej, którą potrafi wykorzystać. Następnie rodzice uznali jako kluczowe: kompetencje komunikacyjne – nauczyciel posiada wiedzę na temat procesu komunikowania się, a także umiejętność efektywnego nadawania i odbierania komunikatów. Na jednakowym poziomie rodzice ocenili istotność kompetencji, wskazując: kompetencje diagnostyczne – odnoszące się do umiejętności nauczyciela poznawania środowiska dziecka za pomocą dobranych metod, technik i narzędzi badawczych oraz kompetencje

planistyczno-metodyczne – odnoszące się do umiejętności nauczyciela opracowywania programów, planów i projektów działań dydaktycznych i wychowawczych. Jako najmniej kluczowe kompetencje zawodowe nauczyciela dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym rodzice wskazali kompetencje merytoryczne – odnoszące się do wiedzy nauczyciela jako eksperta przedmiotowego i dydaktyczno-metodyczne – biorące pod uwagę wiedzę nauczyciela na temat istoty i zasad, metod i środków realizacji procesu kształcenia.

6. Umiejętnościami wychowawczymi jakimi powinien wykazywać się nauczyciel dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w opinii rodziców to: dobra komunikacja, umiejętność zachęcania dziecka do współpracy i pomocy, umiejętność twórczego spędzania czasu z dzieckiem, zabaw z dzieckiem, stworzenie klimatu podczas zajęć – odpowiednia motywacja, włączenie dziecka do procesów nauki i utrzymywanie koncentracji dziecka oraz ocenianie dzieci ukierunkowane na udzielanie im pomocy w ich rozwoju.

Hipoteza ta została potwierdzona badaniami. Zdaniem rodziców umiejętnościami, którymi powinien wykazywać się nauczyciel dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym są przede wszystkim dwie umiejętności: umiejętność efektywnego włączanie dziecka do procesów nauki i utrzymywanie koncentracji dziecka oraz umiejętność nawiązywania i utrzymywania bliskich kontaktów z dzieckiem, czyli dobra komunikacja. Następnie rodzice wskazali na konieczność posiadania przez nauczyciela umiejętności z zakresu stworzenia klimatu podczas zajęć oraz umiejętności odnoszące się do zachęcania dziecka do współpracy i pomocy, twórczego spędzania czasu z dzieckiem. Jako najmniej kluczowe wskazali umiejętności nauczyciela w zakresie oceniania ukierunkowanego na udzielanie pomocy dziecku.

7. Rola nauczyciela dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w opinii rodziców łączy się z odpowiedzialnością za rozwój intelektualny, emocjonalny, społeczny, kulturowy i fizyczny dziecka. Nauczyciel pełni rolę wychowawcy, przekaziciela wiedzy i opiekuna.

Hipoteza ta została potwierdzona badaniami. Przeprowadzone badania wykazały, że rodzice widzą nauczyciela przede wszystkim w roli osoby

rozwijającej motywację i zainteresowania dziecka i ich umiejętności uczenia się. Następnie jako kluczową rolę dla nauczyciela rodzice wskazali rolę wychowawcy, przekaziciela wiedzy i na końcu rolę opiekuna.

ZAKOŃCZENIE

Nauczyciel nauczania przedszkolnego i wczesnoszkolnego, jako nauczyciel wprowadzający odgrywa ogromną rolę w systemie edukacji. Jego postępowanie i osobowość ma niezwykle duży wpływ na rozwój osobowości dzieci. Niejednokrotnie, pod wpływem osobowości nauczyciela kształtują się postawy uczniów wobec szkoły i wynikających z niej obowiązki oraz rzutują na opinię w ogóle o nauczycielu, na jego wizerunek i pozycję społeczną. Celem badań przeprowadzonych na potrzeby niniejszej pracy, które dostarczyły wiele cennej wiedzy na temat oczekiwań rodziców wobec nauczyciela nauczania przedszkolnego i wczesnoszkolnego, było poznanie opinii rodziców jak spostrzegają nauczyciela i jaką widzą jego rolę w edukacji dzieci.

Od nauczyciela i od jego umiejętności pedagogicznych i cech osobowych zależy w dużym stopniu rozwój dziecka w zakresie intelektualnym, społecznym, moralnym, kulturalnym, a nawet fizycznym.

REFERENCES

- Dawid, J. W. *O duszy nauczycielstwa*. w: W. Okoń (red.), *Osobowości nauczyciela*. Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych Warszawa.
- Baley, S. (1962). *Psychiczne właściwości nauczyciela-wychowawcy*. w: W. Okoń (red.), *Osobowości nauczyciela*, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych Warszawa.
- Czerpaniak-Walczak, M. (1997). *Aspekty i źródła profesjonalnej refleksji nauczyciela*. Toruń: UMK.
- Chlewiński, Z. (1991). *Kształtowanie umiejętności poznawczych. Identyfikacja pojęć*. Państwowe: Wydawnictwo Naukowe Warszawa.
- Dudzikowa, M. (1994). *Kompetencje autokreacyjne – możliwości ich nabywania w trakcie studiów* w (red.), M. Kwiatkowska, *Ewolucja tożsamości pedagogiki*. Warszawa: PTP.
- Jakóbowski, J. (1973). *O sprawności pracy początkujących nauczycieli*. Bydgoszcz: WSN.

- Kreutz, M. (1962) *Osobowość nauczyciela-wychowawcy, O duszy nauczycielstwa*. w: W. Okoń (red.), *Osobowości nauczyciela*. Warszawa Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.
- Klim-Klimaszewska, A. (2012). *Pedagogika przedszkolna* Warszawa: Wyd. Erica,
- Mysłakowski, Z. (1962). *Co to jest talent pedagogiczny* W. Okoń (red.) *Osobowości nauczyciela*. Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.
- Maciaszek, M. (1965). *Kształtowanie umiejętności dydaktycznych nauczyciela*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Okoń, W. (1962). *Osobowość nauczyciela*. Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.
- Pielachowski, J. (2007). *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej*, Poznań, Wyd. EMPIZ s.c. Oficyna Ekonomiczna.
- Průcha, J. (2006). *Pedagogika tom 2* pod. red. B. Śliwierski Gdańskie Wydawnictwo Pedagogiczne: Gdańsk.
- Radwiłowiczowie, M.i R. (1981). *Nauczyciel klas początkowych*, Warszawa.
- Szempruch, J. (2013) *Pedeutologia Studium teoretyczno-pragmatyczne*, Kraków: Wyd. Impuls.
- Szuman S. (1962). *Talent pedagogiczny*, w: W. Okoń (red.), *Osobowości nauczyciela*. Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.
- Sobol, E. (1995). *Mały Słownik Języka Polskiego*, Warszawa: PWN.
- Szadzińska, E. (2001). *Umiejętności dydaktyczne nauczycieli klas I-III*. Katowice: Wydawnictwo UŚ.
- Tokarski, J. (1980). *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa: PWN.
- Wołoszyn, S. (2005). *Nauczyciel i elementy wiedzy o nauczycielu (w:)* K. Żegnałek *Dydaktyka ogólna*. Warszawa: Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP.
- Żegnałek, K. (2008) *Kompetencje nauczyciela edukacji początkowej*. Warszawa; Wyd. WSP TWP.
- Żegnałek, K. (2008) *Wizerunek nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej*, Siedlce: Wyd. Akademii Podlaskiej.
- Żegnałek, K. (2005) *Dydaktyka ogólna wybrane zagadnienia* W. Szkoła współczesna i zachodzące w niej procesy w: W. Strykowski, J. Strykowska (red.), Warszawa: Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP.